

*Kellemes karácsonyi ünnepeket
és sikeres, boldog új esztendőt
kívánnak minden kedves
olvasójuknak
a VÍZPART
szerkesztői*

A 2009. évi őszi felülvizsgálatokról

A vizek kártételei elleni védekezés szabályairól szóló kormányrendelet értelmében a védekezésre felkészülés során a védekezésre kötelezettek feladata a védművek, azok műtárgyai és tartozékai, valamint a védekezési berendezések, gépek, eszközök és felszerelések rendszeres, évenkénti felülvizsgálata. A jogszabályok nem utalnak rá, de az árvíz- és belvízvédekezési művek mellett alapvető szakmai érdekek a vízkárelhárítás fogalomkörébe tartozó egyéb vizek és vízeléptételek esetében is az éves felülvizsgálatok megtartása.

Ezek tudatában az elmúlt évekhez hasonlóan idén is elvégezték munkájukat az egyes szaktanárságok (a műtárgyfelülvizsgáló és gépészeti, a védelmi anyagok, eszközök és telephelyek, a vízrajzi, az informatikai és hírközlési, valamint az erdőszeti szaktanárság). A tapasztalatokat vázlatosan foglaljuk össze.

Földtöltéseink kiépítettsége, állékonysága az elmúlt évihez hasonló mutatókkal jellemezhető, az elmúlt évben nyilvántartott fejlesztési igények továbbra is megmaradtak.

A mértékadó védelmi szintre kiépítés üteme a 2006. évi helyreállítás után megtorpant, s várhatóan csak 2010-től, a KEOP (Környezet és Energia Operatív Program) forrásainak felhasználásával folytatódhat. Szükséges lenne a jelenleg nem előírások szerinti kiépítettségű, 97,845 km hosszúságú szakasz dinamikus ütemű fejlesztése.

A gyeptakaró állapota a harmadik és helyenként a második kaszálás elmaradása miatt folyamatosan romlik. Ebben az évben jelentősen növekedtek a bérbeadással hasznosított szelvények, amelynek elsődleges oka az aszályos időjárás következtében megmutatózó, alkalmas kaszáló területek erőteljes megfoghatóságában kereshető.

Az igazgatóság fenntartó gépeinek elhasználtsági foka több mint 80 százalékos. Több gépünk életkora 30 év, illetve ezt meghaladó.

(Folytatás a 4. oldalon)

Eltelt egy év

Nem tudom, mi a nehezebb: az óévtől búcsút venni, vagy röviden írni róla! A teljességre törekedni reménytelen, egyes elemeket kiemelve pedig fontos dolgok is áldozatul eshetnek.

Az egyik legnagyobb idei feyverténynek azt tartom, hogy igazgatóságunknak egész évben sikerült megőriznie működőképességét, pénzügyi stabilitását. Nagy a különbség ugyanis a kevésből gazdálkodás – ezt már hosszú évek óta gyakoroljuk –, vagy a váratlan, nagymértékű évközi forráselvonás hatásainak kivédése között. Most sikerült a bravúr, kismértékű reáljövedelem- és létszámcsökkenés árán, de ez a trend a jövőben már nem tartható!

Folytatódott a tavaly megindult generációváltás. Meghatározó szakemberek vonultak nyugdíjba, akiknek a pótlása nem egyszerű, de optimizmusra ad okot, hogy jó néhány, jól képzett, ambiciózus fiatal kezdte meg a munkáját nálunk. A nyugdíjba vonulóknak jó egészséget, hosszú, boldog életet kívánok, a fiataloknak meg azt, hogy érezzék jól magukat a vízügyesek csapatában, ériék el céljaikat, legyenek sikeresek.

Ebben az évben nem volt árvíz, nem volt belvív, komolyabb kihívást az aszály elleni küzdelem jelentett munkatársainknak. Úgy gondolom, nem tűnök szerénytelennek, ha azt állítom, hogy korlátozott fenntartási lehetőségeink mellett is jól oldottuk meg ezt a feladatot.

Valljuk be őszintén, kezd megdőlni az a tézis, hogy vízügyekre igazán csak akkor jut pénz, ha árvíz vagy belvív sújtja az országot. Nem vitatható, hogy fejlesztések területén nincs okunk panaszra. Hogy csak a legnagyobbakat említsem: pályázati forrásokból valósul meg a Maty-éri belvízrendszer rekonstrukciója, a Nagyszéksóstó vízpótlása, előkészítés alatt áll a 11.06-os árvízvédelmi vonal fejlesztése, és befejeződik a teljes csongrádi belterületi partfal átépítése.

Meghatározó feladatunk a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek elkészítése, amelyek fontosságát jól jelzi, hogy hosszú évekre meghatározózzák az ország vízgazdálkodással kapcsolatos feladatait. Megnyugtató, hogy a tervezésben a szakmai szempontok domináltak és ennek köszönhetően – hangsúlyozva, hogy nem vízügyi kezdeményezésre – a Csongrádi vízlépcső megvalósításának kérdése is felszínre került.

És ha már a vízlépcsőnél tartunk, megemlítem, hogy igazgatóságunk a Csongrád megyei Mérnök Kamarával közösen jövőre emléktáblával kíván tisztelni Mosonyi Emilnek, a vízepítés professzorának munkássága előtt.

A jövőt illetően, ha tényeket nem tudok említeni, jóslásokba sem bocsátkozom.

Maradok a kívánságoknál és a köszönetnél.

Minden kedves munkatársamnak és a velünk kapcsolatban álló intézmények dolgozóinak köszönöm egész éves munkáját, támogatását. Békés karácsonyt, boldog új évet kívánok! Hozzon az új év az országnak kilábalást a gazdasági válságból és induljon el a nagyon várt gazdasági fellendülés.

Dr. Dobi László
igazgató

Ismerkedjünk az EU vízvédelmi politikájával!

A magyar vízgazdálkodás általános céljait tekintve a következőket szögezhetjük le: a vízgazdálkodási tevékenységet mindig a társadalom igényeinek kell meghatározni, és a gazdasági szükségszerűség szerint kell időzíteni a lehetőségek függvényében. E tevékenység keretében kell érvényt szerezni az ökológiai és a környezetvédelmi követelményeknek. A döntéseknek alulról építkezve, az érdekeltek igényeiből kiindulva, a nyilvánosság bevonásával kell születniük. A vízgazdálkodás feladatait és anyagi terheit az állam és az érdekeltek között meg kell osztani. A rövid- és hosszútávú érdekek felismeréséhez és azok összehangolásához felelős, objektív szakmai támogatást kell biztosítani. A vízgazdálkodással kapcsolatos érdekérvényesítés feltétele az állami szerepvállalás és beavatkozás indokolatlan túlsúlyának megszüntetése. Az államnak a vizekkel kapcsolatban tulajdonosi és közhatalmi feladatai vannak, melyeket a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény tételesen rögzít.

A hazai vízgazdálkodás eredményeit és annak értékeit megőrizve, ugyanakkor felhasználva a vízgazdálkodás nemzetközi eredményeit és az EU új vízgazdálkodás-politikai dokumentumait, fenntartható vízgazdálkodást kell kialakítani.

Konkrétan meg kell előzni, el kell hártani, vagy csökkenteni kell az árvizek, belvizek és aszályos időszakok okozta károkat, biztosítani kell a vízi környezet jó ökológiai állapotát, az ökológiai rendszerek vízigényeit, valamint – a rendelkezésre álló forrásokkal összhangban – ki kell elégíteni a gazdasági szektorok vízigényeit.

Az állam a vízgazdálkodási tevékenység számos területén a közvetlen teherviselésből kivonult. A vízgazdálkodási tevékenységek egy részében azonban jelenleg még mindig jelentős állami felelősségvállalás és részvétel szükséges.

A korlátozottan rendelkezésre álló vízkészleteket, illetve azok minőségét érintő öncélú, vagy kizárólag gazdasági jellegű beavatkozások súlyos veszélyhelyzetet teremthetnek a jövő generációi számára. A fenntartható fejlődés érdekében szükséges a rendelkezésre álló vízkészleteket megővni, további vízkészleteket feltárni, a vízhiányos területek ellátását megoldani, illetve biztosítani azoknak a lehető legkisebb mértékű mennyiségi és minőségi romlással járó használatát. Ezzel párhuzamosan a vízkészletek minőségét megőrizni, különös tekintettel a felszíni vizek szennyező forrásainak kizárására, valamint a felszín alatti vízkészletek megóvára.

3. (befejező) rész

sára; meghatározni a fogyasztói díjakat és a vízkészletek használatáért fizetendő járulékot, növelni az érdekeltek teherviselését, szükség esetén szankciók alkalmazásával.

Az EU vízgazdálkodási politikájának, a Víz Keretirányelvnek a megszületése, valamint az Európai Unióhoz csatlakozás szükségessé tették Magyarország vízgazdálkodási politikájának megújítását, átdolgozását, alapvetően támaszkodva a korábban lefektetett, ma is helytálló elvekre, megállapításokra. Az 1995-ös vízgazdálkodási törvény a rendszerváltás vízügyi politikáját tükrözte, míg a jelen vízgazdálkodási politikája a stabilizáció, az európai integráció céljait hivatott szolgálni. Az EU Víz Keretirányelvének hazai adaptációja napjainkban zajlik.

A fenntartható fejlődés eszméjét szem előtt tartva kell a vizek hasznosításával és kártételeinek elhárításával kapcsolatban megfogalmazódó igényeket kielégíteni. Az EU-harmonizációra tekintettel figyelembe kell venni az EU vízgazdálkodási politikájában mérföldkövet jelentő Víz Keretirányelvet, valamint azon környezeti követelményeket, amelyeket az EU közel 25 kötelezően teljesítendő irányelve tartalmaz.

Magyarország természetföldrajzi helyzetének következtében szoros nemzetközi együttműködésben érdekelt a vízgyűjtő területünk többi országával. A határok által megosztott Kárpát-medencében az együttműködés fontossága a szomszédos országokkal nyilvánvaló. A határvízi együttműködés szempontjából az is meghatározó tényező, hogy az ország alvízi vagy felvízi helyzetben van-e a partnerországokhoz viszonyítva.

A vízgyűjtők területének közös felelősségű kezelésére vonatkozó nemzetközi egyezmények értelmében jogunk van a felvízi országokból érkező vízkészletekkel kapcsolatos mennyiségi és minőségi érdekeink érvényesítésére, ugyanakkor hasonló kötelezettségeink vannak a Magyarországot elhagyó vizek tekintetében az alvízi országokkal szemben. Jelenleg minden szomszédos országgal van hatályos kétoldalú határvízi egyezményünk, illetve az utódállamok érvényesnek tekintik az elődeik által kötött megállapodásokat.

Fontossá vált a fejlett vízgazdálkodással rendelkező nyugat-európai országokkal az együttműködés. Ebből a szempontból az a mérvadó, hogy mennyire adaptálható, il-

letve vehető át az egyes országok gyakorlata (jogi, műszaki és gazdasági szempontból egyaránt), figyelembe véve a hazai körülményeket. A Víz Keretirányelv implementációja nagymértékben megkönnyíti majd a határon túlnyúló problémák megoldását. A Víz Keretirányelv sok kérdésben nem foglal konkrét állást, a tagállamokra bízta a végrehajtás feladatát és módját.

Néhány határidő és feladat (forrás: www.euvki.hu), amely már lejárt, vagy hamarosan lejár:

- az intézményi és a jogi háttér harmonizációja, az EU-val kapcsolatot tartó illetékes hatóság kijelölése: 2003,

- a vízterek tipológiájának kidolgozása és a referencia-területek kijelölése: 2003,

- a vízterek lehatárolása, jellemzése, előzetes állapotértékelése (beleértve a szükséges információs rendszer megvalósítását is): 2004,

- a védett területek nyilvántartása: 2004,

- feltérési, felügyeleti és vizsgálati monitoring: 2006.

- térinformatikai digitális térképi adatbázis létrehozása

- vízgyűjtő-gazdálkodási terv: 2009.

A következő kérdésekre adott megoldások kidolgozása az uniós csatlakozással egyidejűleg jelentkező és kulcsfontosságú szerepet kapott:

- a felmérés-kidolgozás részletessége (vízterek nagysága, a sok kicsi, lokális hatású, pontoszerű szennyezőforrás figyelembevétele és a települések alatti talajvíz kezelése),

- a környezeti célkitűzések teljesítése alól felmentést jelentő lehetőségek ésszerű kihasználása,

- a vízgazdálkodási tevékenységeket érintő kritérium- és feltételrendszer szigorúsága (pl. az uniós szennyezettségi normákra vonatkozó határértékrendszer magyarországi bevezetése),

- a külföldről érkező vizek mennyiségére és minőségére vonatkozó, számunkra kedvező feltételrendszer kidolgozása, a közös vízgyűjtő-gazdálkodási terv kidolgozása,

- az ökológiai szempontok gyakorlati érvényesítése a vízkészlet-gazdálkodásban.

Az említett feladatok megoldása nagyszámú rendszert igényel nagyobb pénzforrást igényel az országtól, mint a korábbi évek gyakorlata. Az infrastruktúra komoly hiányosságokkal küszködik napjainkban is. A vízterekkel kapcsolatos feladatok monitoring-költsége az elmúlt években számottevő volt. *(Folytatás a 3. oldalon)*

Ismerkedjünk az EU vízvédelmi politikájával! (3.)

(Folytatás a 2. oldalról)

A felügyeleti és a vizsgálati monitoring, a lokális monitoring feladatok, az adatok feldolgozása, értékelése, a folyamatos állapotértékelés, az információk karbantartása és a 70-80 tagú személyzet bérköltése jelentős forrásokat igényel (1,8–2 milliárd forint/év).

A keretirányelv előírásainak megvalósításáért a tagállamok kormányai a felelősek. A keretirányelvben Magyarország, mint tagállam számára előírt feladatokat a tárcaközi bizottság koordinálja, jelentéseket valamint javaslatokat készít a magyar kormány számára.

Az első Nemzeti jelentés, amely Magyarországnak a Duna-vízgyűjtőkerületen belüli meghatározását, térképi bemutatását, a hatáskörrel rendelkező hatóság megnevezését, illetékességének meghatározását, a keretirányelvhez kapcsolódó felelősségi köreinek listáját és a nemzetközi kapcsolatok leírását tartalmazza, már 2004 júniusában elkészült. Ennek a jelentésnek a keretein belül készült el Magyarország felszíni vizeinek áttekintő térképe.

Az ország teljes területére a keretirányelv előírásainak végrehajtására a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (KvVM) lett kijelölve, mint hatáskörrel

rendelkező hatóság. A KvVM felelős a VKI-hoz kapcsolódó feladatok és kötelezettségek koordinálásáért, vízgyűjtő gazdálkodási terv elkészítéséért, valamint az Európai Unió Bizottságának szóló jelentések elkészítéséért.

Magyarország a második Nemzeti jelentés elkészítését 2005. márciusában fejezte be. Az igen terjedelmes, részletes és magas szakmai színvonalú jelentés hat témakörbe gyűjtötte össze a felszíni és a felszín alatti vizekre külön-külön a legfontosabb adatokat a VKI követelményei szerint.

Monitoring programokat kell kialakítani minden tagországban a felszíni és a felszín alatti vizek állapotának áttekintése érdekében 2006. december 22-től. A monitoring programokat úgy kellett összeállítani, hogy elegendő adatot szolgáltatson a vízgyűjtőkerülethez tartozó minden felszíni és felszín alatti víztest állapotának átfogó és összefüggő bemutatására. A program eredményeiről 2007. március 22-ig kellett jelentést tenni a Bizottság felé, ez lett Magyarország harmadik jelentése.

A Víz Keretirányelv mára az EU legfontosabb, az Unió vízgazdálkodási politikájának kereteit meghatározó, vízkészlet-gazdálkodással és vízi környezetvédelemmel foglalkozó jogi eszközévé lett. Legfonto-

sabb célkitűzése, hogy a társadalom vízzel kapcsolatos igényeit úgy kell kielégíteni, hogy közben eleget kell tenni a környezeti követelményeknek is.

Frank Szabolcs

Bemutatkozik: Kováts Zsuzsa

Kováts Zsuzsa vagyok. Már az egyetemi tanulmányaim idején törekedtem a szegedi igazgatósággal aktív szakmai kapcsolatok kiépítésére. Habár egy rövid kitérőt tettem a budapesti székhelyű Közép-Duna völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság vízkárelhárítási osztályán, de immár egy esztendeje „visszatalltam” Szegedre.

A vízgyűjtőfejlesztési osztályon dolgozom, tanulok, igyekszem minél több tapasztalatot nyerni, amelyre ezen az osztályon van lehetőség. Minden kollégám, akár biológus, akár geológus, akár bármilyen más diplomával rendelkezik, mindannyian szorgalmasak, és olyan szakemberek, akikről csak tanulhatok.

Örülök, hogy melléjük kerülhettem, hogy befogadtak, és velük együtt dolgozhatok. Hisz mindegy, hogy mit végeztem el, milyen egyetemem, itt nulláról kezdtem, mindent meg kell tanulnom egy-egy új feladat esetén.

Mindennapi munkám során az osztály tevékenységéhez kapcsolódóan a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek kidolgozásában vállalom szerepet. Számomra rendkívül érdekes feladatokat jelentenek az osztályon kidolgozás alatt álló térségi vízpótlási projektek.

A családomban eddig csak apai ágon szereztek érdemeket a hazai vízgazdálkodásban, így számomra nőként is lehetőség nyílik megmutatni képességeimet.

Az aszály és a belvíz

Közismert tapasztalat, hogy száraz években aszály, szélsőségesen nedves években pedig belvíz sújtja a mezőgazdaságot. A Magyar Biztosítók Szövetségének adatai szerint a szántóföldi növénytermesztésben és a kertészeti kultúrákban az utóbbi négy évtizedben előfordult elemi károknak hozzávetőleg 40 %-át az aszálykár, 20 %-át a belvízkár tette ki. E két jelenség tehát igen fontos tényező a hazai mezőgazdasági termelés biztonsága, jövedelmezősége és versenyképessége szempontjából. Az aszály és a belvízjelenség, valamint a köztük lévő kapcsolatok minél jobb megismerése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az ellenük való küzdelem sikeres legyen, s az ilyen jellegű károk csökkenjenek.

Az aszály és a belvíz egyaránt természeti jelenség, mégpedig rövidebb-hosszabb ideig tartó időszakos jelenség. Kialakulásukat, gyakoriságukat, térbeli kiterjedésüket és időbeli lefolyásukat a természeti adottságok (elsősorban az éghajlat, illetve az időjárás, valamint a domborzati és a talajviszonyok) szabják meg, de bizonyos emberi tevékenységek, legfőképp az agrotechnika és a melioráció is befolyásolják.

Aszály idején a növényzet vízhiánytól szenved, belvíz idején viszont a sok víztől, ami a talajban levegőtlenességet okoz, s ez – több más káros hatással (talajlehelés, tápanyag-kimosódás stb.) tetézve – fékezi a növényi életfolyamatokat.

A növénytermesztési tér vízhiánya alapvetően csapadékhiányból, a sok víz csapadéktöbbletből ered. Ezeket az anomáliákat ráadásul rendszerint fölerősíti a levegő megváltozó párologtató képessége, ami csapadékszegény időszakban a szokásosnál nagyobb, erősen csapadékos időszakban viszont kisebb. A csapadék és a párologtató képesség szélsőséges változása egyébként – a szintjét viszonylag lassan változtató talajvíz közvetítő közegén keresztül – gyakran több évre visszamenően is befolyással lehet a talajnedvességre, s így az aszály- és belvízviszonyokra.

Mind az aszály, mind a belvíz kialakulásának kezdete és befejeztének időpontja elég bizonytalanul és csak utólag határozható meg. Mindkét esetben rendszerint van egy hosszabb, több hónapos előkészítő, lappangó időszak.

(Folytatás a 6. oldalon)

A 2009. évi őszi felülvizsgálatokról

Kunszentmárton, a felülvizsgálat egyik helyszíne

(Folytatás az 1. oldalról)

Keresnünk kell a pályázati lehetőségeket, hiszen a központi források erre fordítása nem támogatott.

Rézsűburkolataink az elmúlt évihez hasonló képet mutatnak. A Szeged város belterületét védő partfalszakasz rekonstrukciója tervezett az „Önkormányzati Árvízvédelmi Fejlesztések c. program keretében.

76 km-t meghaladó a burkolattal ellátott, elsőrendű töltés-korona-szakaszaink összes hossza. A 2009-ben bekövetkezett szárazság hatására a földművek jelentős térfogatváltozáson mentek keresztül, melynek következtében a stabilizált koronán – a szerkezeti kialakítástól, a kivitelezőtől és az építés időpontjától függetlenül – hosszirányú repedések jelentkeztek az igazgatóság teljes területén.

A hullámtéri véderdők gondozatlanok, egyes szakaszokon 60–80 %-os pusztulást mutatnak. A faállomány több helyen elöregedett, káros kúszónövényzet több kilométeres szakaszokon a teljes állományt tönkre tette, illetőleg fenyegeti; gondozatlan, káros aljnövényzet és gombabetegség terjedése tapasztalható. Az erdő hiányzó famennyiségének helyreállításáról, pótlásáról intézkedni kell. Gondot jelent továbbá a vízdoldali 10 m-es védősávba benövés (alsó. kép) Az Erdőtörvény szerint az elmaradt beavatkozások és az elpusztult erdők hiánya előbb-utóbb (az üzemterv szerinti besorolás alapján) szankciókat vonnak maguk után az erdészeti szakhatóságtól.

Másodrendű védműveink állapota nem megfelelő. Többségük legfeljebb vízkormányzásra lenne alkalmas. A 2006. évi árvíz ideje alatt néhány keresztgátunk teljes gaztalanítását elvégeztük. Az eltelt három év elegendőnek bizonyult arra, hogy eluralkodjon a beavatkozást megelőző állapot.

A védelmi biztonságot nagymértékben befolyásoló, azonnali beavatkozást igénylő keresztező műtárgyat a felülvizsgálatok során nem találtunk. A legfontosabb helyeken beavatkoztunk és ezzel műtárgyaink állapotán sikerült javítani. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy az igazgatóság kezelésében hét, száz évesnél idősebb műtárgy található. Műtárgyaink átlagos életkora magas, ez megmutatkozik műszaki állapotukban is. Teljes szivattyútelepi rekonstrukciókra lenne szükség.

Gátörtelepeink rendje megfelelő, köszönhetően az őri állomány erőt meghaladó munkájának. Sajnos, az épületek 50 %-a nagy felújítást igényel. Az igazgatóság működési területén még mindig nem biztosított több órhz megközelítése kedvezőtlen időjárási körülmények között. Az órhzak és védelmi központok

Az idén előrelépést jelent fkm-tábláink rendbetétele

általános műszaki állapot tükröző mutatók szerencsére ebben az évben javulást tükröznek, hiszen a Vetyeháti gátörháznál és a Papgáti védelmi központi forrásokból jelentős felújítási munkákat tudunk végezni. További problémát jelent az örtelepek ivóvízminőségének biztosítása, több helyen megengedhetetlenül magas a víz arzéntartalma, továbbá az örtelepek környezetvédelmi szempontból is megfelelő szennyvízelhelyezése sem megoldott.

Folyószabályozási műveink állapota összességében nem megfelelő, annak ellenére, hogy saját beruházás keretében ebben az évben négy helyen (Kurca-torok, Levelény, Algyő, Borsos) sikerült helyreállítani kisvízi partbiztosításunkat.

Hírközlési és informatikai rendszerünk üzemképes. Összesen 69 EDR készülékünk és 1 PC-nk van. Eddigi tapasztalatok szerint a települések kb. 10 kilométeres körzetében a készülékek elfogadhatóan működnek, ettől távolabb csak tiszta terepen (pl. töltés teteje) éri el a használható térrőt. A szakbizottság a védközpon-
tokban fix antennák felszerelését javasolta.

Igazgatóságunk dolgozóinak létszáma 360, ebből az őri létszám 78. Még ebben az évben lebonyolítjuk a szakképesítéssel nem rendelkező őri állomány OKJ-s képzését. Meg kell szervezni a teljes gát- és csatornaóri állomány helyi szakmai továbbképzését a vízgazdálkodás aktuális kérdései témakörében.

Árvízvédelmi nyilvántartási terveink aktuálisak. Minden szöveges melléklet digitális formában rendelkezésre áll. A rajzi munkaszekről ez a műtárgyrajzok többségének digitális formájú hiánya miatt nem jelenthető ki. De ezek digitalizálása is folyamatban van.

(Folytatás az 5. oldalon)

A 2009. évi őszi felülvizsgálatokról

(Folytatás a 4. oldalról)

Az előntési modellek eredményeit be kell építeni a lokalizációs terveinkbe, ezzel együtt szükséges elvégezni azok aktualizálását.

A lokális jellegű, egy esetleges védekezés hatékonysága érdekében megoldandó problémákat ismerjük, róluk nyilvántartással és költségbecsléssel rendelkezünk.

A Torontáli térség fővédvonala a 11.06 sz. árvízvédelmi szakasz. E szakasz védképességének komplex fejlesztésére nyílik lehetőségünk a következő években szintén a Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) keretében.

Összességében kijelenthető, hogy az árvízvédelmi biztonságot közvetlenül veszélyeztető, azonnali beavatkozást igénylő jelenséget nem tapasztaltunk, igazgatóságunk működési területén a 322 km elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal védképessége megfelelő. A szűkülő pénzügyi keretek ellenére az árvízvédelmi biztonság az Alsó-Tisza vidéken nem csökkent, az intő jeleket azonban komolyan kell venni.

Tapasztalatainkat a belvízvédelmi műveken a következőkben foglaljuk össze:

Főcsatornák: az igazgatóság működési területén a fenntartási források elégtelensége miatt a belvízvédelmi szakaszokon a belvízelvezető csatornahálózat csak korlátozottan alkalmas a belvizek elvezetésére. Jelenleg csatornáink vízelvezető kapacitása a becslések szerint a vízjogi engedélyes kapacitás 30–70 %-a. Kivételt képeznek a kettős működésű csatornák. A rendelkezésre álló forrásokból a kezelésünkbe tartozó csatornaszakaszok 20 %-án tudunk karbantartási (kaszálási) munkákat végezni.

A belvízi csatornák (prioritással a belterületek belvízmentesítésére) kritikus helyeit felmértük, így védekezés esetén az erőforrások gyorsabb felhasználása válik lehetővé.

Szivattyútelepek: az üzemképesség és üzembiztonság fenntartása érdekében nagyobb javítási munkákat végeztünk tíz szivattyútelepen, melynek jelentős forrása volt (22 millió Ft) az idei beruházási keret. A preventív keret terhére 2009 szeptemberére befejeződtek a feltárt érintésvédelmi és tűzvédelmi szabványossági hiányosságok javításai szivattyútelepek, gépészlakások esetében.

A 11.03 védelmi szakaszon található Klárafalvi szivattyútelep és a 11.07. védelmi szakaszon található Nagybánhegyesi szivattyútelep rongálás miatt továbbra sem üzemképes. A kieső kapacitást a szállítható szivattyúállományból biztosítjuk. A Nagybánhegyesi szivattyútelep megközelítését szolgáló felvonulási út műszaki átadása és végleges forgalomba helyezése megtörtént. A 11.06 Körtvélyesi szivattyútelepnél buzgárosodás okoz gondot. Az M43 építése kapcsán „jelentős mozgás van a területen”, a Vesszős I. szivattyútelep bővítése szükséges.

A szivattyútelepek gépeinek elhasználódása, illetve korszerűtlenné válása miatt rövid időn belül szükségessé válik egy felgyorsított, teljes rekonstrukciós program elindítása, és belátható időn belüli befejezése.

Szállítható szivattyúk: az 58 szállítható szivattyú összkapacitása 20,9 m³/s. Összességében a szállítható szivattyúk üzembiztonsága még elfogadhatónak mondható, de ezt a helyzetet csak egyre nagyobb erőfeszítések árán tudjuk biztosítani.

Műtárgyak: az igazgatóság működési területén található vízkormányzó műtárgyak általános állapota kielégíti a védelmi elvárásokat, üzemképesek. A fenntartási keretek szűkössége miatti elmaradott, rendszeres karbantartás hiánya várhatóan a műtárgyak állapotát felgyorsulva fogja rontani, magasabb költségigénnyel lesznek működőképés állapotba tarthatóak. A szemléltetett műtárgyak 92 %-a üzemképes, esetenként (24 %) kisebb javítási igénynek, ez a belvízvédelmi képességüket jelentősen nem befo-

lyásolja a műtárgyaknak. Négy műtárgy esetében a nagyobb költségigényű javítási munkákat a pénzügyi források rendelkezésre állása esetén azonnal el kell végezni (Kórógy 22+200 billenőtáblás tiltó, Kopáncs-Kis-tiszai „nyolcszög” műtárgy, Kurca főcsatorna Talomi-tiltó és Albertcsőszházi-tiltó).

Csatornaőr-telepek, gépészlakások: az idej fenntartási forrás csak egyes örtelepeken végzett, általános jellegű beavatkozásra volt elegendő, vagy meghibásodásból eredő helyreállítás történt. (A 11.08-as védszakaszon a Pankotai örtelepen, ahol 6 millió Ft beruházási keretből állítottuk helyre az őrház jelentősen megsülylyedt, megrepedt falazatát, valamint a 11.07. védszakaszon a Kardoskúti csatornaőrház felújítását végeztük el, ahol az érintésvédelmi biztonság érdekében az elektromos hálózatot újítottuk fel, valamint megvalósult a fűtőkorszerűsítés, részbeni nyílászárócseré és a vizesblokkok felújítása történt meg.)

Jelentős beavatkozás volt a 12,1 millió Ft keretösszegű beruházásból megvalósuló, a védelmi tevékenység alapvető biztonságát szolgáló szekundervezetékek felújítási programja (VII/2 Fekete-csárda gátórház, VI/4 Fehértói gátórház, Szegedi szakaszmérnökség és MBSZ központ, V/3 Osztora gátórház, II/5 Levelény gátórház, IV/5 Körtvélyesi gátórház, Kiskundorozsmai csatorna őrház, VII/6 Dáli gátórház, V/1 Mindszenti gátórház, IV/4 Lúdvári gátórház, Fertői csatornaház).

Az őrházak 47 % esetben általában megfelelő minősítést kaptak, de az őrházak nagyobb hányadánál kisebb-nagyobb felújítás lenne szükséges, amely anyagi források hiányában évek óta vizszatározó probléma, s az állagmegóvás rovására megy (tetőjavítás, nyílászárók elavultsága, elavult fűtésrendszerek, stb.). Fontos, hogy több örtelep esetében az egészséges ivóvízellátás nem biztosított. Az örtelepek nagy részénél nem megoldott a keletkezett szennyvizek (kommunális; állattartó telepek) elhelyezése, ezért fontos a 2006-ban indított program teljeskörű kidolgozása és pénzügyi forrás biztosítása esetén végrehajtása.

Belvízi tározók: a belvízvédelmi szakaszok védelmi terveiben szereplő állandó és ideiglenes tározók az üzemelési vízjogi engedélyben foglaltaknak megfelelően (egy esetben vitathatóan) csak részben állnak rendelkezésre és műszakilag fogadni képesek a betározandó vízmennyiséget.

A tározókapacitások rendelkezésre állása tapasztalataink szerint eltér a védelmi tervben rögzített állapotoktól, így 2009 intézkedési tervébe foglaltuk a rendelkezésünkre álló tározókapacitások felülvizsgálatát. A vizsgálat pénzügyi forrás hiányában a rendelkezésre álló adatokra, becslésekre és az utóbbi évek területi/ védekezési tapasztalataira támaszkodott. Átfogó geodéziai felmérésre, átfogó földhivatali/tulajdoni vizsgálatra, illetve egyéb, pénzkiadással járó vizsgálat végzésére nem volt mód.

Az eddigiek alapján néhány fontos megállapítást tehetünk, melyekkel összességében 23 %-kal csökkenne a hasznosítható belvízi tározótér. A tározótérek felhasználása során számos gazdasági-társadalmi nehézséggel találkozunk.

A „vízjárta” területek lehatárolása, földhivatali megjelenítése (!) a tározótérek használhatósága szempontjából rendkívül fontos lenne. Ennek hiányában különösen a véstározók esetében számolhatunk a területek beépülésével, művelési ágának változásával. A „végső” megoldás a tározótérek kisajátítása lenne, ennek megvalósulására azonban nincs reális esély.

Az üzemelési vízjogi engedélyezés folyamata már nem követhető a vízügyi igazgatóság számára, így az sem, hogy egy-egy tározó vízjogi engedélyezési eljárása során módosul-e az előírt belvíztározási kapacitás (ha van), vagy előírható lenne-e ennek kötelme.

(Folytatás a 6. oldalon)

Az aszály és a belvíz

(Folytatás a 3. oldalról)

Ekkor a talaj nedvességkészlete fokozatosan csökken, vagy éppenséggel nő, majd ezt követi az a kritikus időszak, amikor az aszály, illetve a belvíz egyértelműen érzékelhetővé és láthatóvá válik a növényzet és a talaj állapotán, a felszíni vízborításokon. Ez a kritikus időszak is hetekig, nem ritkán hónapokig eltarthat.

Az aszály kibontakozásának döntő időszaka a nyár (főleg július hónap), amikor a főbb gazdasági növények a legtöbb vizet igénylik. A nyári aszály általában akkor válik igazán súlyossá, ha a megelőző téli-tavaszi időszak is száraz volt. Ellenben bő csapadékú, belvizes tél és tavasz után az aszály kártétele mérsékeltebb, hacsak a nyári csapadékhiány nem egészen rendkívüli, mint pl. 2000-ben. Önmagában a tavaszi aszály is komoly károkkal jár (elsősorban az őszi vetésű gabonákban), mint pl. az idén. A túl hosszúra nyúló őszi szárazság pedig a talajművelésben okoz nehézséget, s a nedvesség-felhalmozódás elmaradása folytán előjele lehet a következő évi aszálynak.

A belvízképződés tipikus időszaka a téli-koratavaszi hóolvadási időszak (leggyakrabban február-március), de ritkábban nyáron is keletkezik belvíz, s ilyenkor az elöntött területeken okozott kár különösen jelentős.

Nagyobb őszi belvíz csak néha fordul elő, rendszerint akkor, ha a nyár is csapadékos, de egészen kivételesen súlyos aszályt követően is lehet belvíz, mint pl.

1952-ben a szélsőségesen sok őszi csapadék hatására.

Hazai viszonyaink közt valamilyen mértékben átlagosan minden második év aszályos. Az egyes években aszályal érintett terület nagysága tág határok között változik: a legnagyobb aszályok esetében (pl. 1935-ben, 1952-ben, 1990-ben, 1992-ben, 1993-ban, 2000-ben 2003-ban és 2007-ben) az ország területének 80–90 százalékát is elérheti. Ezekben az években az országos aszálykár – mai áron és a közvetett károkat is számításba véve – hozzávetőleg mintegy 250 milliárd forintra becsülhető. Az aszály leggyakrabban és legerőteljesebben az Alföld középső és déli részét sújtja, itt okozza a legnagyobb kárt.

Síkvidéki területeinknek, tehát az ország felének túlnyomó része belvízzel veszélyeztetett térség. Belvízi elöntés szinte minden évben előfordul valahol, de a nagy belvizek ritkábban alakulnak ki, átlagosan 5–10 évenként. A belvízképződésnek leginkább kitett területek a Tisza-völgyben találhatóak, azaz nagyrészt ott, ahol az aszály is „gyakori vendég”.

A Tisza-völgyét, s különösen annak középső és alsó részét ezért vízháztartási szempontból halmozottan hátrányos térségnek minősíthetjük. Az országot ért mezőgazdasági és egyéb belvízkár a legsúlyosabb esetekben, mint pl. 1940–1942-ben, 1956-ban, 1966–1967-ben, 1970-ben, 1979–1980-ban, 1999–2000-ben és 2006-ban mai áron évi mintegy 100 milliárd

forintra becsülhető. Üzemi méreteknél közepesen és a mérsékelt belvizes évek is komoly veszteséget okoznak, a termés kiesést azonban a belvízmentes területek ilyenkor kiugróan jó termés hozamai országos viszonylatban hozzávetőleg kiegyenlítik.

Az aszály- és a belvízjelenség vázolt összefüggései alátámasztják azt a szakmai álláspontot, hogy kezelésük (a küzdelem ellenük és a lehetséges vízhasznosítás) átfogó megközelítéssel, mindkét problémakör együttes figyelembevételével vezetethető eredményre.

Pálfi Imre

A 2009. évi őszi felülvizsgálatokról

(Folytatás az 5. oldalról) A vízjogi engedélyes helyzetet külön felülvizsgálat keretében az érintett KTVF-ek bevonásával el kellene végezni.

A tározók esetében a legkritikusabb a terület tulajdonviszonya, mely a tározó tározási görbéjéhez igazodóan (geodézia alapján) megmutatná az érintett terület tulajdonosait.

A vízminőségi kérdésekkel is foglalkozni kell! Általában a vízjogi engedély szerint a belvíztározáskor keletkező káreseményt a halastó üzemeltetője tűrni köteles mindennemű kártérítési igény nélkül.

Ez a mai társadalmi-gazdasági helyzetben nem feltétlenül elfogadható. A vízminőségi gondok miatt az idegen tározóterek használata kockázatot rejt egy-egy belvízvédekezés során.

Új elvárásként jelentkezik a megfelelés a természetvédelmi igényeknek.

Az eredmények átvezetését a védelmi tervbe egyelőre nem javasoljuk a VKKI-vel közös Árvízi kockázati projekt megvalósítása előtt, mert a projekt során a védelmi tervek generális felülvizsgálata fog megvalósulni.

Önkormányzati és társulati művek: az önkormányzati kezelésű belvízvezető csatornák vízszállító képessége tovább romlott.

Az elmúlt évekhez hasonlóan a társulati művek karbantartottsága is romlott, a belvizek levezetésére részben alkalmasak, hasonlóan az állami főművekhez.

A települések belterületei, valamint az autópályák és autoutak fejlesztése kapcsán területünkön jelentősen megnőtt a beépített területekről érkező csúcsvízhozamok gyors levonulása. A belvízi helyzet kezelhetőségének érdekében szükséges a településeknél – és egyéb területeken is – a záportározók intenzív fejlesztése, a vizek helyben tartásának előtérbe helyezése.

Fejlesztések: a Maty-Fehértó-subasai vízrendszer fejlesztése jelenleg megvalósítási fázisban van 2010 decemberig (a program költségvetése: 1,063 mFt), a „Komplex vízvisszatartási akcióprogram a Nagyszéksóstó vízrendszerében” (pályázati összeg 206,5 mFt) a kivitelezési munkák megvalósítása befejeződött.

A 11.01. Tápéi szivattyútelep – mert Szeged város csatornázási kapacitásbővítés szükséges – a tervezés folyamatában van Szeged város megbízásából.

A 11.06. belvízvédelmi szakaszon Hódmezővásárhely térségében a Hódító-Kis-tisza vízrendszer rekonstrukcióját válik szükségessé a belterület fejlődése miatt.

Borza Tibor – Privácziné Hajdu Zsuzsanna

Vízügyi múzeumi összekötők találkozója Keszthelyen

Október 13–14-én Keszthelyen rendezték a vízügyi múzeumi összekötők országos tanácskozását, melynek vendéglátója a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság volt.

Megérkezésünket követően a Helikon Kastélymúzeumban (Festetics kastély) tettünk látogatást, ahol dr. Czoma László igazgató fogadott minket. A több mint negyedévezredes impozáns épületegyüttessé és kiállításait tárlatvezetőnk segítségével ismerhettük meg közelebbről.

Szafari a Kis-Balatonnál

A kastélybeli barangolást követően „szafari” kirándulásra indultunk a Kis-Balatonnál. Az I-es és II-es vízvédelmi rendszer ütemének bejárása során megláthattuk a kis-balatoni táj szépségeit, valamint a vízvédelmi rendszerrel kapcsolatban számos érdekes információt, adatot hallhattunk alkalmi kalauzunktól, Szimandel Dezsőtől, a Nyudukövízig vízminőségvédelmi és fejlesztési osztályvezetőjétől.

A napnyugta már a Zalaváron lévő Kis-Balaton Házban ért minket. A millennium évében megnyitott kiállítóhelyen a Kis-Balaton vízvédelmi rendszer természeti értékeit, a Balaton vízminőségének védelmében betöltött szerepét, valamint a térség történeti és néprajzi vonatkozásait, értékeit ismerhettük meg különböző interaktív bemutató eszközök segítségével.

Zalavár titkai

A találkozó második napi programjának ismét a Kis-Balaton Ház adott otthont. Elsőként Nádor István, a vendéglátó vízügyi igazgatója mutatta be előadásában a Nyugat-dunántúli kövízigt, majd Bíróné Dugmanits Ágnes csoportvezető a Kis-Balaton turisztikai célú fejlesztése c. EU-s ROP-pályázatról tartott egy rövid bemutatót.

Ezután vendégelőadók következtek: Szőke Béla, az MTA Régészeti Intézetének régész kandidátusa a zalavári régészeti feltárásokról, Ritoók Ágnes, a Nemzeti Múzeum régésze az ott talált Árpád- és törökori maradványokról számolt be részletesen a vízügyi múzeumi összekötők csoportjának. A rendkívül érdekes és részletes bemutatók, előadások után az

összekötők éves értekezletét Szalkai Tímea, a Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum (Duna Múzeum) igazgatója nyitotta meg. A kövízigegek képviselői beszámoltak a kiállítóhelyekkel kapcsolatos jelenlegi helyzetről, a jövőbeni elképzelésekről, tervekről.

Kallódó értékek

Az értekezlet után megállapítható volt, hogy a vízügyi múzeumok, kiállítóhelyek jelenlegi helyzete sajnos, eléggé lehangoló. A tanácskozást megelőzően egy, a Duna Múzeum által összeállított adatlapot töltötték ki az összekötők.

Ezek alapján konzekvenciaként levonható volt, hogy sok helyen kallódnak az anyagok, tönkremennek muzeális értékek a nem megfelelő tárolási körülmények miatt, a kiállítások egy részének a hasznosítása nem terjed túl a megtekintésen, bemutatáson. Ritkán vannak használatba ezek a helyszínek, s csak néhányban, alkalmanként rendeznek programokat.

Sok kiállítás külterületen helyezkedik el, így nehezen elérhető. Szinte mindenütt modernizálásra, átalakításra szorulnak a kiállítások, sőt még maguk az épületek is. Egyöntetű problémaként merült fel, hogy a kövízigegekben nincsen külön munkatárs a

leltározás aprólékos, időigényes munkájára.

A raktározási helyhiányok átmeneti megoldásának mutatkozik a központi múzeum felajánlása, hogy letétbe helyezhető lennének náluk a kövízigegekben, nem megfelelő tárolási körülmények között lévő, nem kiállított muzeális értékek.

A Duna Múzeum munkatársainak hosszú távú célja a vízügyi ágazatban található muzeális értékek teljes felmérése és adatbázisba rendezése, ami feltáró, megőrző és óvó munkát, valamint feldolgozást is jelent.

Szegedi helyzetkép

Az Atikövízig Vízügyi Történeti Emlékhelyének látogatottsága idén is növekvő tendenciát mutatott. A mai napig kb. ezren látogatták meg kiállítóhelyünket. A kiállítások, a kiállításoknak otthont adó épületek állaga, az emlékhely környezete a gondos, állandó, viszont kismértékű karbantartások ellenére folyamatosan romlik. Szükséges és sürgető lenne az emlékhely egészének külső-belső felújítása.

A működési engedély megújításához szükséges, hogy leltárkönyvvel rendelkezzen a kiállítóhely.

(Folytatás a 9. oldalon)

A képen: a házigazda mutatja be a vendéglátó igazgatóságot (a szerző felvétele)

Műtárgy-diagnosztika Montenegróban

2009 novemberében közepén kaptunk egy meghívást Montenegróba, amely a Skadari-tóban talált forrásvíz hasznosításával kapcsolatos építkezés megtekintésére szólt. Az előzmények nem ismeretlenek a Vízpart olvasói előtt.

A Vízpart 2008/1. számában már beszámoltunk arról, hogyan érkezett meg a kamerás kocsi az igazgatóságra, az üzembe helyezésnél és a próbaméréseknél milyen problémákkal kellett szembesüznünk és ezekre megoldást találnunk.

Kitértünk akkor egy kicsit a jövőre is: „A jövőről írva talán annyit, hogy szeretnénk minél több mérést végezni, és tovább tökéletesíteni, kibővíteni a méréseinket, és hogy a jegyzőkönyv tartalmilag olyan egyedül legyen, hogy nem csak Magyarországon, hanem más országokban is sikerüljön méréseket végeznünk... – írtuk előző cikkünkben.

Óhajunknak megfelelően végül sikerült munkánkkal felhívni magunkra a figyelmet, nem csak Magyarországon, hanem külföldön is. Így 2008 novemberében és 2009 februárja között Montenegróban a Budvai Vízmű kezelésében lévő, 22 km hosszú ivóvízhálózat feltérképezésével és kamerás belső állapotfelmérésével bíztak meg bennünket.

Hadd szóljak röviden a munkáról, mely egy 22 km hosszú, NA 550 és NA 600-as spirálvarratos acélcső állapotfelmérése volt, melyet még a háború előtt építettek ki Budva és Tivat között.

Ebből jelenleg kb. 2,5 km hosszú szakaszt használnak. Azonban az évről évre növekvő turizmusnak és külföldi befektetőknek köszönhetően egyre nagyobb szük-

ség van a teljes szakasz üzembehelyezésére, amely képes kielégíteni a növekvő vízigényeket. Ehhez megfelelő vízhozamú forrást kellett találni.

A források a Balkánon található Skadari-tó alján alakultak ki a Prokletije és a Rumi-ja hegység között. A tó felülete vízállástól függően 370 és 530 km² között ingadozik. Átlagos mélysége 7 m, de vannak területek, melyek mélysége eléri a 60 métert is.

A talált források környezetének hidromorfológiai vizsgálata közel négy évet vett igénybe.

A vizsgálatokat német szakemberek végezték, ennek során a víz minőségét, a források vízgyűjtőterületét és kitermelés következtében a környezetre gyakorolt hatását vizsgálták. A vizsgálatok során kiderült, hogy a minősége tökéletesen megfelel minden előírásnak – a szakemberek mérései alapján a víz minősége megegyezik az EVIAN ásványvízével – és bőséges vízhozamú.

A kitermelés során a környezetre való kihatás még nem teljesen tisztázott, itt gondolok az élővilágra, amely a forrás körül található. A vízgyűjtőterület sem egyértelműen lehatárolható a mérések és vizsgálatok elvégzése után sem, pedig minden lehetséges forráskiindulási ponton vízfestéssel próbálkoztak, ami eddig még nem rajzolt pontos képet a hidrológiai kérdésekről.

A területen talált több forrás közül azonban csak a legnagyobb vízhozamút hasznosítják, de a vízhozama ennek is felülmúlja a tengerparti városok ivóvízigényét, hiszen az első fázisban 1100 l/s, míg a második fázisban 1500 l/s mennyiségű vizet tudnak majd kivenni a medencéből.

Így felmerül a kérdés, mennyi a forrás vízhozama? Az nagymértékben változik a

nyári és téli időszakokban. A nyári időszak a szárazabb, akkor 2 m³/s, míg a téli csapadékosabb időszakban akár 6 m³/s is lehet. A többlet vízmennyiséget ezután a tóba vezetik, amit eddig is táplált, az ökológiai, hidromorfológiai és hidrológiai vizsgálatok lezárulása után talán palackozásra is sor kerülhet majd.

A víz alatti tiszta forrást hogyan lehet elkülöníteni a tó víztétől?

A feltörő vizet teljesen elzárják a tó víztétől egy ovális gáttal, amelyet a forrás köré építenek. Ennek a magassága nagyobb a mért legmagasabb vízállásnál – a víz a mérések alapján 2 m-t ingadozik, közbeiktatva egy kb. 27 m hosszú mobilgátat, amely magasságát a benne lévő levegőmennyiséggel szabályozzák, hogy mindig a tó pillanatnyi vízszintje felett legyen a medence vízszintje, a többletvíz pedig átbukik a mobilgát tetején a tóba.

Földrengés? Ez a terület az egyik legveszélyesebb területen fekszik, hiszen 1979. április 15-én a partvidéket és környékét erős földrengés rázta meg, amikor több mint száz ember halt meg. Így a tervezésnél, a „modellezésnél” ezeket a szempontokat is figyelembe vették és 9-es erősségű földrengésnek is ellenálló művet terveztek.

Környezetszennyezés? Sajnos, ott is az egyik legnagyobb probléma a környezetszennyezés, hiszen a környező lakók lelkesen juttatnak a tóba és partjára építési és kommunális szemetet. Mivel azonban Montenegró az első ÖKO-ország, nagy erőfeszítéseket tesz a környezetszennyezés ellen. A tó területét kezelő hatóságok a víz-bázis védelme érdekében a tó környezetét védetté nyilvánították és elrettentően magas bírságokat fogadtak el a törvényhozókkal.

Vízügyi múzeumi összekötők találkozója Keszthelyen

(Folytatás a 7. oldalról)

Első, s talán a leghosszabb lépés a leltárkönyvek feltöltése adatokkal. Ez a nyár eleje óta folyamatosan zajlik, azonban befejezése még egy ideig várat magára.

Pozitívumként említhető, hogy több alkalommal is sikerült hasznos segítséget nyújtanunk a szakmai szakdolgozatok megírásához az emlékhelyen fellelhető szakmai dokumentumokkal, irodalmakkal és a tárgyi anyagokkal. Az épületek környezetében az elmúlt időszak karbantartási munkájának eredményeként megszorodott a kiállítóhelyen tartott rendezvények, s a szervezett (elsősorban iskolai) csoportok száma.

Ebből is látható, hogy helyük van a vízügyi ágazatról szóló kiállításoknak a magyar kulturális, oktatási életben. És hogy ez a jövőben is fenntartható legyen, szükséges lenne a kiállítóhelyek, emlékhelyek, múzeumok megfelelő karbantartása, és az itt fellelhető muzeális szakmai értékek megóvása.

Nagyszöllősi Nóra

A projektbemutató résztvevői (a szerző felvétele)

Műtárgy-diagnosztika Montenegróban

A bírságokkal megpróbálják első lépésként visszaszorítani, majd később teljesen megszüntetni a tó és környékének szennyezését, a szemétkerakásokat.

Az épülő létesítmények megtekintése során tovább erősödtek Montenegróban szakmai kapcsolataink a projekthez kapcsolódó szerb, angol, német szakemberek tervezői,

bonyolítói és kivitelezői konzorciumával folytatott konzultáció révén is.

Miklós László

Marjanovic Dusán felvétele

Beszámoló egy brüsszeli munkaértekezletről: „EWA Expert Meeting on Pluvial Flooding”

Az Árvízi Irányelv „alatt” futó „Árvízi Kockázatkezelés” direktíva egyik eleme az elöntés és keletkezésének beazonosítása – mint árvízből, csapadékból vagy talajvízből eredő elöntés.

A „Flash flood” jellemzően dombvidéki területeken előforduló, kis vízfolyások által okozott elöntés, míg a „pluvial flood” a csapadékból keletkező elöntést jelenti. A Brüsszelben október végén megtartott munkaértekeztet témája a csapadékból keletkező elöntés, azaz a „pluvial flood” értelmezése volt. Többet is megtudhatnak olvasóink az EWA Expert Meeting on Fluvial Flooding c. munkaértekezletről az itt közölt írásból.

Jellemzően az elöntés típusának, keletkezése/kialakulása okainak vizsgálatára, a definíciók meghatározására, az elkövetkezőkben megvitatásra szolgáló kérdések meghatározására volt hivatott a munkabizottság, a brüsszeli ülésen október 28-án.

Az első előadást Ronnie Falconer tartotta, aki az EWA árvízi munkacsoportjának vezetője. Előadása a „pluvial flood” definícióját járta körül, valamint hogy egyetértünk-e abban: eltérő eseménynek definiálhatjuk a „flash flood”-ot. A felvetett meghatározások nem tértek el a magyar szakirodalomban szereplő meghatározásoktól.

A második előadó Ad de Roo (EC Commission, JRC) volt. Alapkérdésként tette fel, hogy a csapadékvízből származó elöntés Európa-szerte előforduló jelenség-e, vagy csak egyes helyekre jellemző, illetve új jelenséggel állunk-e szemben, vagy mindig is létezett. A jelenlegi klímaváltozás elemzéseit mit jelentenek a csapadékból eredő elöntések esetében?

Az előadás konklúziójaként elhangzott, hogy a csapadékból eredő elöntések, ahol a

körülmények megfelelőek, bárhol Európában előfordulhatnak, hiszen mindig is voltak. A klímaváltozás kapcsán főleg Észak-Európában – ahol a csapadékinzertások növekedését mutatják a klímaváltozás-előrejelzések – kell a csapadékból eredő elöntések előfordulására gyakrabban számítani.

A harmadik bevezető előadást John Martin (Office of Public Works, Írország) tartotta, az Előzetes Árvízi Kockázatkezelés térképezés kapcsán, mely jellemzően a szükséges és lehetséges modellezési elemeket foglalta össze elméleti szinten: csapadék és hidrometeorológiai elemek, megközelítések, „száraz és nedves” eljárás, régi adatok feltárása, feldolgozása stb.

A következő előadást Eliot Gill (Halcrow, Egyesült Királyság) tartotta a káresemények csökkentése érdekében, a belterületek vonatkozásában. A csapadékból eredő elöntések elkerülésének egyik alapvető eleme lenne a meglévő települési csapadékvízvezetők (egyesített rendszerek, elválasztott rendszerek) fejlesztése a várható intenzitásokra, azonban gazdaságilag sem kivitelezhető az egész rendszer átépítése.

Lehet csapadékvizet a keletkezés helyén visszatartani (pl. lakóházak kertjeiben, s nem rákötni a hálózatra), vagy útszegélymagasítással az elöntési helyeket szabályozni, terelni a vizeket stb. Beszélt a nem-szerkezeti elemekről is, mint az építési szabályozás – pl. úszóházak építése, cölöpökre építkezés, lakóház ajtajára szerelt „árvízkapu” stb. Ezek csak rész megoldások, nagy gond a terepszint alatti (szuterén lakások, pincék) beépítések megvédése az elöntés ellen...

Az ötödik előadás bevezetőjét David Velasco (CRAHI, Spanyolország) tartotta, egy kutatási projektet ismertetett, mely Nyugat-Európa öt városát ölelte fel, s gyakorlatilag egy csapadék-előrejelző rendszer

kialakítását eredményezte modellezés útján. A kifejlesztett modell kifejezetten a nagy intenzitású csapadékok előrejelzésére összpontosul, mely elöntéseket okozhat a belterületeken.

Tony Maguire (Flood Resilient City; Írország) a dublini várostervezés kapcsán hívta fel a figyelmet arra, hogy városfejlesztések tervezése során a csapadékvízből/árvizekből eredő elöntéseket, a veszélyeket figyelembe kell venni. A tapasztalatokat összegző előadást egy „Interreg IVB Flood Resilient City Project” kapcsán dolgozták fel.

A Duna-vidék kapcsán én képviseltem Magyarországot, az Atikövízigt. Magyarország közel fél évszázados – kutatáson, szakmai tapasztalatain alapuló –, belvízzel kapcsolatos összegzéseit ismertettem, mely előadás alapjául a 2006-os szegedi ICPDR Tisza Group munkaértekeztet főbb megállapításai szolgáltak.

Összefoglalóan elmondható, hogy a jelenlévő szakértők előadásai alapján Európában lassan halad a belvízzel kapcsolatos árvízi kockázatkezelési munka. Elméleti felvetések, közelítések vannak, de még alapvetően a definíciók meghatározása folyik. A belvizet mindenképpen az árvízi elöntésektől és a kisvízfolyások által okozott elöntésektől különállóan kell kezelni.

Az elhangzott példák, felvetések alapján elmondható, hogy jelenleg az európai szakértők a csapadékvízből eredő elöntéseket kizárólag belterületek, városok esetében tartják fontosnak és kezelendő problémának, míg a külterületi, mezőgazdasági területek vonatkozásában nem tartják relevánsnak, fontosnak a problémát. Magyarországon egyedülálló módon rendelkezünk adatokkal, szakirodalommal a belvizek tekintetében, így további felkérés várható a munkacsoportban való részvételre.

Priváczkíné Hajdu Zsuzsanna

Thaiföldi szakmai vendégek munkalátogatása Szegeden

2009. augusztus 24–30. között a thaiföldi Mezőgazdasági és Szövetkezeti Minisztérium szakemberei tanulmányúton vettek részt Magyarországon. Szakmai programjuk keretében félnapos látogatást tettek igazgatóságunkon. A delegáció tagjai, Chatchom Chompradist és Phattaporn Mekpruksawong angol nyelvű előadásokon kaptak átfogó képet az Atikövízig szakmai tevékenységéről. Dr. Kozák Péter osztályvezető az igazgatóság szakmai feladatairól, a működési terület vízrajzi sajátosságairól, a jelenleg végrehajtás alatt lévő Nagyszéksós-tó projektről, valamint 2006. évi szegedi árvízvédelmi tapasztalatokról tartott előadást. Priváczkíné Hajdú Zsuzsanna osztályvezető-helyettes a mezőgazdasági vízszolgáltatás aktuális kérdéseiről adott széleskörű tájékoztatást.

*Vendéglátó volt
Tokióban
a NIHON
egyetem*

Árvíz- védelmi konferencia a japán fővárosban

Dr. Kozák Péter osztályvezető a Tokióban működő NIHON egyetem meghívására október 27. és november 1. között szakmai konferencián vett részt a japán fővárosban. Az évenként megrendezett konferencián az árvízvédelmi rendszerek működtetésének tapasztalatait vitatják meg rendszeresen külföldi előadókkal.

Az idei konferencián az Atikövíz igazgatója mellett kínai, japán, holland és az Egyesült Államokból érkezett szakemberek ismertették tapasztalataikat az árvízvédelmi rendszerek üzemeltetésével és fenntartásával kapcsolatban. A részvétel teljes költségét a NIHON egyetem fedezte. Rendkívül tanulságos volt részletesen megismerni az árvízvédelmi gátak méretezési elveit a képviselt országokban. Különösen tanulságos a holland gyakorlat, ahol a leginkább veszélyeztetett területeket 10 000 (!) éves gyakoriságú árvízszintekre építik ki.

A hazai tapasztalatok birtokában különösen érdekesnek tűnt az árvízvédelmi rendszerek fenntartási kérdéseinek megoldása Japánban és az USA-ban. A hazai gyakorlathoz hasonlatosan évenként történik a védelmi rendszerek felülvizsgálata, azonban a rendszerek fenntartásának anyagi háttere jelentősen meghaladja a hazai lehetőségeinket.

Érdekes adatokkal szolgált az egyes országokban tevékenykedő védelmi osztagok tevékenységének ismertetése is.

Különlegesség a tény, hogy az USA-ban a gátak felügyeletét rendőrségi jogkörökkel felruházott „gátörök” végzik. Egyikük látható a cím melletti képen.

A középső képen: gyeptakaró kaszálása Japánban egy árvízvédelmi töltésen; alul: munkában a kínai védelmi osztag

Közös felelősségvállalás

A környezet, s így a víz védelme érdekében is egy magyarországi multinacionális üdítőital-gyártó cég a társadalmi felelősségvállalás stratégiájának keretén belül arra vállalkozott, hogy dolgozóinak önkéntes munkájával megtisztítják a magyarországi folyóvizek környezetét.

A dolgozók munkaidőben, önkéntes alapon vállalták a vízpartok takarítását, melynek során az összegyűjtött hulladékot szelektíven kezelik. A program szervezését a budapesti Önkéntes Központ Alapítvány és a Szegedi Önkéntes Központ végezte.

2009. október 2-án, pénteken Szeged volt a következő állomás. Több mint 100 dolgozójával vonult fel a cég a Tisza Szeged belvárosi szakaszán (a szegedi és az új-szegedi oldalon egyaránt).

A munkát az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság mintegy 15 szakemberének közreműködésével végezték (alsó kép), hiszen az igazgatóság is felelősséget érez a belterületeken húzódó közcélú folyószakaszok megtisztításában a kommunális hulladéktól.

A hulladékgyűjtés területéről, az ott található vízi emlékekről, érdekességekről Andó Mihály az Atikövízig főmérnöke tartott rövid tájékoztatót az összegyűlt önkénteseknek (felső kép; a szerző felvételei).

Nagyszöllősi Nóra

PR-felelősök az Alsó-Dunánál

A vízügyi igazgatóságok PR-felelőseinek idei értekezletén a vendéglátó az Alsó-Duna völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, a házigazda pedig Csáky Eszter volt.

A kétnapos szakmai rendezvény során több feladata is várt a 12 igazgatóság PR-munkatársaira.

Nagy Annamária, a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság PR-vezetőjének irányításával összeállították az ágazat 2010. évi PR-tervét, kialakították az új, egységes vízügyes honlap tartalmi és formai elemeit, meghatározták irányelvei.

(A szerző felvételén Telkes Róbert igazgató tájékoztatta a vendégeket)
(Folytatás a 13. oldalon)

Dobogósok lettek a Szegedi Vízügyi SE focistái

Az Atikövízig sportolni vágyó dolgozói nyár végén elhatározták, hogy megméretik focitudásukat a vasárnap délelőttönként megrendezett Kisstadion Kupa labdarúgó bajnokságban.

Mivel a csapat első ízben futott ki a pályára ebben az összeállításban, úgy gondoltuk, hogy a III. csoportban kezdjük a pályafutásunkat.

Az első bajnokságot követően már jobban összerázódott a csapat. A lelkesedésünk egyre csak nőtt, ezért elindultunk a következő bajnokságban. A kilenc meccs során jó néhány remek – és sok esetben kemény – ellenfelet győztünk le.

A meccseinket nem a gólzápor, de annál inkább a győzni akarás és a küzdés jellemezte.

A novemberi utolsó meccsre már a hideg is megérkezett, de ez sem zavarta a csapatot abban, hogy a végső helyezést eldöntő „rangadót” a Szegedi Vízügyi SE csapata nyerje, megszerezve ezzel a nagyon értékes harmadik helyet. E helyezést elérve elhatároztuk, hogy jövőre az erősebb, II. csoportban indulunk.

A meccseinkre jó visszatekinteni – a teljesség igénye nélkül: Horváth „Kicsi” Pista védéseire, Bures Peti hatalmas kapu-

fáira, Fejes Gabi nagyszerű, a kapus lába között belőtt góljára, Bartos Peti és Sajó Laci gólpaszairra és persze a többiek győzni akarására.

Bízom benne, hogy a lelkesedés a tavasz beköszöntével újra visszatér. Természetesen várjuk azokat a Tisztelt Kollégá-

kat, akik csatlakozni szeretnének a csapatunkhoz és készek vasárnap reggel korán felkelni azért, hogy a Szegedi Vízügyi SE focicsapatában pályára léphessenek. Mint a jelenlegi csapattagok – ők láthatók a felvételen.

Sári Csaba

PR-felelősök az Alsó-Dunánál

(Folytatás a 12. oldalról)

A résztvevők megalkották egy egységes, központi protokollkódex alapjait.

Az értekezlet első napján Kóthay László vízügyi szakállamtitkár is részt vett, aki tájékoztatást, útmutatást adott a PR-eseknek a jövő évre vonatkozó lehetőségekről, feladatokról, lehetséges változásokról, valamint lehetőség nyílt megvitatni vele az esetleges problémákat, kérdéseket is.

Az értekezleten részt vett Csóka Zoltán főmérnök és Telkes Róbert igazgató is, akinek előadásában részletesebben is megismerhettük a bajai vízügyi igazgatóságot, s annak munkáját.

A szakmai rendezvény ismét rendkívül hasznosnak bizonyult, hiszen a rendelkezésre álló bővebb időtartamban fontos kérdéseket sikerült megvitatni, sürgető feladatokat sikerült megvalósítani.

Nagyszöllősi Nóra

A képen: a résztvevők egy csoportja a szakállamtitkári konzultáción

Kelet–Nyugat kosárlabdagála Szegeden

Idén igazgatóságunkat érte a megtiszteltetés, hogy a többéves hagyománnyal rendelkező vízügyes Kelet–Nyugat kosárlabdagálának otthont adjon.

2009. november 27-én került sor az eseményre Szegeden. A vendégek délelőtti érkezését, majd a résztvevők eligazítását követően megkezdődött a kosárlabdagála.

A megjelent vezetők, Kóthay László vízügyi szakállamtitkár vezetésével, megtartották év végi értekezletüket.

Eközben a sportolókból, szurkolókból álló népes csapat ellátogatott a Pick Szalámi és Szegedi Paprika Múzeumba, ahol idegenvezető kíséretében ismerhették meg e két hírszegedi portékát és történelmi hátterüket. A program rövid városnézéssel folytatódott, ahol az 1879-es Szegedi Nagyárvívről, valamint az azt követően felújított város építészeti remekeiről kapott ízelítőt a vendégcsereg. (A felső képen a Várnál. Fotók: Fiala Károly)

A kellemes városi program után következett a sportolók bemelegítése, majd a meccsek sora. Elsőként a női Kelet–Nyugat csapatok mérkőztek meg egymással. A négyszer tíz perces, igen szoros küzdelem után, hacsak egy ponttal is (31:30), de a keleti csapat nyerte a találkozót. Ezután a férfiak léphettek pályára. Az izgalmas mérkőzés végeredménye 32:29 a keletiek javára. Tehát elmondhatjuk, hogy a tavalyi győzelem után a kupa ismét itthon maradt. A sporttalálkozó napját eredményhirdetés, vacsora, majd egy nagyon jó hangulatú táncos mulatság zárta.

Bízunk benne, hogy akik itt voltak, jól érezték magukat, s jövőre találkozunk Budapesten!
Nagyszöllősi Nóra

Októberi hidrometeorológiai helyzet

2009 októberében a rendelkezésre álló adatok szerint a lehullott csapadék mennyisége 36,6 mm (Kelebia csat.órh.) és 112 mm (Holt-Tisza gh.) között alakult. A működési területünk középső (Tisza menti)

részn volt a leghevesebb a csapadékveszté-kenység.

A területi átlagérték 77 mm volt, amely 28 mm-rel (57 %-kal) volt több az október havi sokéves átlagnál.

Atívizig területi csapadék (mm)							
Időszak	maximum		minimum		átlag		
	helye		helye		sokévi átlaghoz viszonyított		
					csap. (%)	eltérés (mm)	
tárgyhavi	112.0	Holt-Tisza gh	36.6	Kelebia csh	77.0	157	28
nov. 1-től	–	–	–	–	457.8	84	-88.2

Folyószakaszainkra október végére a csapadékos időjárás hatására kisebb árhullám érkezett, a vízállások a közepes sok-

évi átlagot nem haladták meg. A Hármas-Körös továbbra is duzzasztott állapotban volt.

Vízmerce	Tárgyhavi felszíni vízállás (cm)						
	maximum		minimum		közép		
	dátum	dátum	dátum	dátum	mederteltség (%)	eltérés	
Tisza, Szeged	2.1	10.29.	73	10.13.	118	30	-31
Maros, Makó	-21	10.26.	-90	10.02.	-60	22	-63
Körös, Szarvas	473	10.15.	462	10.24.	468	55	87

A táblázatban az „eltérés” az eltérést jelöli a sokéves havi átlagtól

A talajvíztükör a működési területünk jelentős részén a 200–500 cm közötti terep alatti mélységterületben helyezkedett el. A Duna–Tisza köze északi és déli részén számottevő kiterjedésű az 500 cm terepszint alatti mélységben elhelyezkedő talajvíztükör.

Októberben – néhány körzet kivételével – csökkent a talajvízszint. A különbség-értékek jellemzően 10 cm-nél kisebbek voltak. Kisebb (<10 cm) emelkedés a Tiszántúlon, valamint az Alsó-Tisza völgy északi részén jelentkezett.

A rendelkezésre álló adatok szerint országos területi átlagban 2009 októberében a síkvidékek talajvízszintje a 2009. szeptember havi középértéknél 5–10 cm-rel alacsonyabban helyezkedett el.

A legnagyobb, 200 cm-t meghaladó talajvízszint-süllyedés a Duna–Tisza közén, a hátság északi és déli területén jelentkezett.

Az elmúlt időszakban folytatódott a talajvízszint-süllyedés. 100–200 cm közötti eltérés mutatkozott a Körös–Maros köze nyugati felén. 50–100 cm közötti eltérés alakult ki a Duna-Tisza köze peremvidékein, a Körös-Maros köze jelentős részén, a Körös-vidék területének jelentős részén.

A viszonyítási időszakban mért átlagnál magasabb, de már 50 cm-nél kisebb eltérés jelentkezett a Maros hordalékkúpján.

A talajvízszint a síkvidékek területi átlagában októberben az 1971–2000. közötti időszak október havi átlagértékénél 60–65 cm-rel alacsonyabban helyezkedett el.

Talajvízkút		Tárgyhavi közepes talajvízállás (cm)		
száma	helye	terep alatt	változása az elmúlt hónaphoz viszonyítva	eltérés a sokéves havi átlagtól
002318 (453)	Hódmezővásárhely	-390	1	-80
02332 (473)	Mezőhegyes	-374	-12	22
002357 (831)	Kiskunfélegyháza	-249	-5	-96

Tárgyhavi napfénytartam (óra) Állomás: Szeged

Sokévi havi átlaghoz viszonyított	
%	eltérés
73	-44

Tárgyhavi léghőmérséklet (°C) Állomás: Szeged

Maximum		Minimum		Átlag	
dátum	dátum	dátum	dátum	eltérés a sokévi havi átlagtól	
28	10.08.	0	10.31.	12.1	0.56

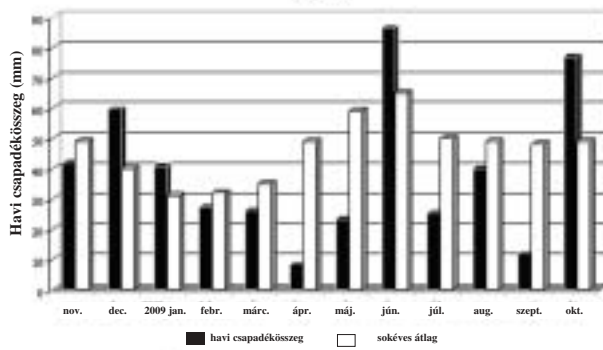
Az október havi hőmérséklet 0–28 °C között alakult, a területi átlagérték 12,1 °C volt, ami 0,5 fokkal magasabb az október havi sokéves átlagértékeknél. A max. és min. napi hőmérsékletek az első és harmadik dekád során meghaladták a sokéves átlagos napi max. és min. hőmérsékleteket, a második dekád elején azonban egy hirtelen lehülés következett be, amikor is 15–20 fokot esett a napi max. és min. hőmérséklet. A hideg időszak a második dekád végéig tartott. A napos órák száma kiemelkedően alacsony volt októberben, az eltérés -44 napos óra.

2009. október végén a talaj legfelső (0–20 cm-es) rétegének nedvességtartalma az egy hónappal korábbi állapothoz képest az Alföldön számottevően magasabb volt, a jellemző telítettségi értékek általában 60–80 % között alakultak, sőt, a Tiszántúl északi felén, a Körösök vidékén és a Viharsarok egyes közeiben ennél magasabb értékek is előfordultak. A 20–50 cm-es talajréteg nedvességtartalma októberben ugyancsak növekedett. A hónap utolsó napján a működési területünk átlagában a 20–60 % közötti telítettségi értékek voltak jellemzők. Az 50–100 cm-es talajréteg nedvességtartalmát október végén – számottevő területi különbségek nélkül – az Alföld területén a 20–30 % közötti telítettségi értékek jellemezték. A hónap folyamán ebben a talajrétegben számottevő nedvességtartalom-növekedés csak az Alföld északkeleti részén történt. Közvetlen csapadékhatásból származó belvízelöntés a hónapban nem fordult elő. (Ld. köv. oldal is!)

Kiss Csongor

Októberi hidrometeorológiai helyzet – grafikonokon

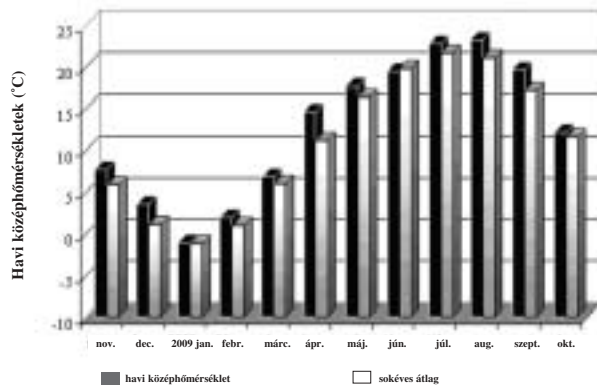
Havi csapadékösszeg területi átlagának alakulása az Atikövíz területén 2008–2009

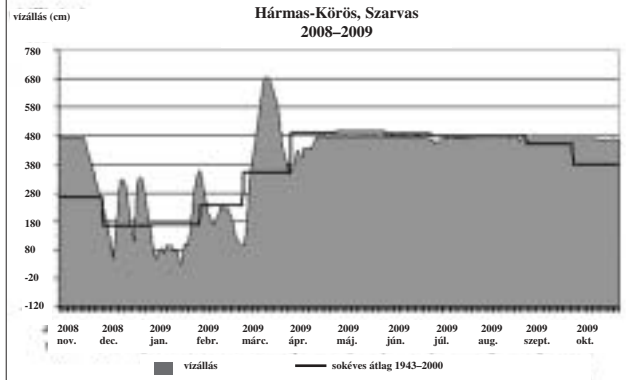
2009. október 1–október 31.

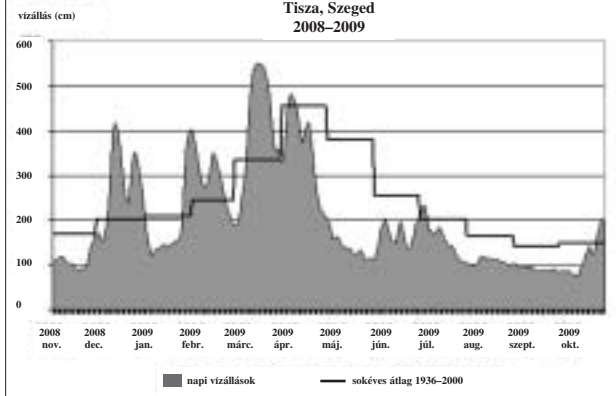
Havi középhőmérsékletek alakulása – Szeged 2008–2009

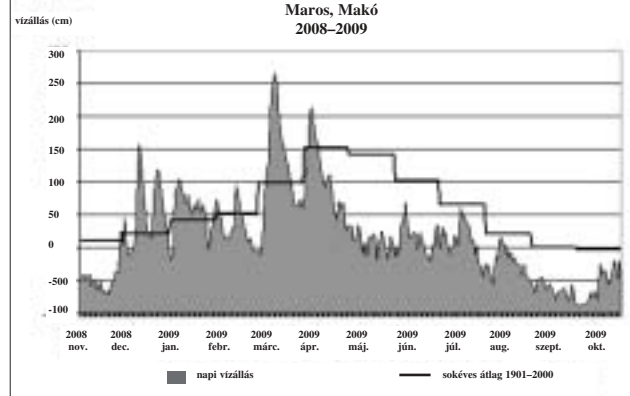
Vízállás idősor
Hármas-Körös, Szarvas
2008–2009

Vízállás idősor
Tisza, Szeged
2008–2009

Vízállás idősor
Maros, Makó
2008–2009

VÍZPART

Az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi
és Vízügyi Igazgatóság lapja
Megjelenik negyedévente

Szerkeszti: a szerkesztő bizottság
Elnöke és felelős kiadó:
dr. Dobi László
Felelős szerkesztő: Pálffy Katalin
Szerkesztők: Nagyszöllősi Nóra,
Priváczkiné Hajdu Zsuzsanna
Szerkesztőség: H-6701 Szeged, Pf.: 390
6720 Szeged, Stefánia 4.
Tel.: 36/62/599-599; Fax: 36/62/599-555
E-mail: n.nora@atikovizig.hu
Nyomás: „NORMA” Nyomdász Kft.,
Hódmezővásárhely

F.: ATIKÖVÍZIG
6720 Szeged, Stefánia 4.
6701 Pf. 390

DÍJ HITELEZVE
SZEGED I.
Megyei Postahivatal
6701

NYOMTATVÁNY